

FORMATIEF EVALUEREN
IN ENTREE EN MBO-2

Grip op leerpotentieel bij rekenen en Nederlands

Formatief toetsen is hot in het onderwijs. Binnen het basis- en voortgezet onderwijs zijn al legio initiatieven om het gebruik ervan onder de aandacht te brengen. In het mbo wordt hier nog minder gebruik van gemaakt. Toch biedt ook hier formatief evalueren kansen voor docenten en studenten. In het praktijkonderzoek Grip op leerpotentieel, waaraan docenten Nederlands en rekenen van verschillende roc's deelnemen, worden de mogelijkheden van formatief evalueren in het mbo verkend. [MICHIEL VELDHUIS, INGE VAN MEELIS EN FEMKE SCHELTINGA](#)

CITAAT VAN EEN DEELNEMENDE
DOCENT: 'IK HEB MEER INZICHT
WAAR STUDENTEN MOEITE MEE
HEBBEN. STUDENTEN ZIJN OOK OP
EEN ANDERE MANIER BETROKKEN
EN WORDEN ACTIEVER.'

WAT IS FORMATIEF EVALUEREN?

Onderwijstijd is kostbaar. Dat geldt zeker voor de vakken Nederlands en rekenen in het mbo. In een beperkte aantal lessen moeten vaak grote sprongen gemaakt worden om het (examen)niveau te bereiken. Het is daarom van belang dat docenten goed zicht hebben op wat studenten al kunnen en weten en waarin zij nog instructie en oefening nodig hebben. Bij formatief evalueren stel je met grote regelmaat tussentijds vast wat studenten wel en niet weten en kunnen. Hiervoor zijn veel activiteiten, technieken en instrumenten beschreven die docenten kunnen gebruiken in hun onderwijspraktijk. Denk aan quiz-vormen, wisbordjes, placemats of andere actieve werkvormen om het leren van de studenten zichtbaar te maken. Wat vrijwel al deze formatieve toetstechnieken gemeen hebben is dat ze losstaan van de vakinhoud en methode en daardoor heel flexibel en in verschillende vakken inzetbaar zijn.

GERICHT AANBOD EN DIFFERENTIATIE

Om algemene formatieve toetstechnieken of werkvormen echter ook goed en efficiënt in te kunnen zetten, moet de docent zicht hebben op de vakspecifieke leer- en ontwikkelingslijnen (richting niveau zF). Op basis hiervan kan de docent vragen formuleren bij de vakspecifieke doelen voor zijn lesgroepen en deze koppelen aan een werkvorm. Met de zo vergaarde informatie over de studenten kan de docent gefundeerde beslissingen nemen over de inhoud en omvang van verdere instructie, oefening en feedback.

BETROKKENHEID STUDENTEN

De beperkte betrokkenheid van studenten in de lessen Nederlands en rekenen is een veelgenoemde reden van docenten om deel te nemen aan het onder-

zoek. Het lijkt soms alsof de studenten de hoop op succes bij deze vakken hebben opgegeven of het belang en nut van het vak niet inzien. Met behulp van formatieve toetstechnieken kunnen docenten het leren sturen en beter zichtbaar maken. Zij zetten de technieken in om studenten meer te betrekken bij de doelen en eisen, om inzicht te geven in volgende stappen in het leerproces en om de voortgang die de studenten boeken te kunnen benoemen.

STAPPENPLAN GRIP OP LEERPOTENTIEEL

Om de mogelijkheden en de opbrengsten van formatief evalueren in het mbo te beschrijven, begeleiden we in ons onderzoek mbo-docenten rekenen en Nederlands bij het ontwikkelen en toepassen van formatieve toetstechnieken. Hierbij gebruiken we een vierstappenplan. De vier stappen op zich zijn niet vakspecifiek, maar de invulling van de stappen des te meer.

STAP 1. WAT IS HET DOEL?

Maak een vakdidactische analyse van de sleutelbegrippen of struikelblokken in de lesstof. Expliciteer wat je hiervan gaat toetsen en met welk doel je hier meer over te weten wil komen.

Nederlands	Rekenen
Studenten gaan een e-mail schrijven om te solliciteren naar een stageplaats. Studenten weten vaak niet goed hoe ze dit aan moeten pakken, maken fouten in aanspreekvorm, briefconventies, interpunctie, spelling en grammatica. Ook hebben studenten weinig ideeën over hoe ze actief kunnen werken aan hun schrijfniveau.	Studenten kunnen percentages uitrekenen en gebruiken verschillende strategieën om verschillende percentages uit te rekenen; eenvoudige percentages berekenen, maar gebruiken dit inzicht niet altijd voor het berekenen van ingewikkeldere percentages. Een flexibele aanpak (waarbij ankerpunten zoals 50% en 10% in de berekening worden gebruikt) ontbreekt vaak.

STAP 2. WAT WIL JE PRECIJS TE WETEN KOMEN?

Maak een keuze op basis van de vakdidactische analyse over wat je precies te weten wil komen van de studenten.

Nederlands	Rekenen
Weten de studenten wat kenmerken zijn van een goede (sollicitatie) e-mail? Kunnen de studenten leerdoelen op het gebied van schrijven voor zichzelf vaststellen?	Kunnen studenten inschatten welk percentage ze gemakkelijk uit kunnen rekenen? Gebruiken zij geschikte strategieën? Kunnen ze die ook benoemen?

STAP 3. HOE DIT TE WETEN TE KOMEN?

Maak de stap naar het formatief toetsen, dus het verzamelen van informatie die je kan helpen om verdere stappen in het onderwijsleerproces vorm te geven. Beschrijf de taak (of taken) die je gaat geven en de vraag (of vragen) die je gaat stellen en kies een werkvorm die past bij je doel.

Nederlands	Rekenen
We lezen met de klas twee voorbeeld e-mails. De cursisten noteren in tweetallen wat goed is (liefst 3 dingen) en wat niet goed is (liefst 3 dingen). We bespreken dit klassikaal en aan de hand van het klassengesprek schrijft de docent een lijst van goede kenmerken op het bord.	Studenten krijgen een werkblad met steeds twee opgaven naast elkaar. Deze verschillen op cruciale kenmerken. Elke student geeft aan welke van de twee opgaven het makkelijkst lijkt te zijn. Daarna bespreken ze dit in duo's. Ze leggen elkaar uit welke sommen ze hebben gekozen en waarom. De docent loopt rond en luistert.

STAP 4. WAT DAARNA TE DOEN?

Omschrijf mogelijke vervolgstappen op basis van de verzamelde informatie over het kennen en kunnen van de studenten. ■

Nederlands	Rekenen
Vervolgens schrijven de studenten individueel de e-mail. Vooraf schrijven ze bovenaan het blad wat hun leerdoel is ('Hier ga ik op letten'). De studenten krijgen de volgende les feedback op hun leerdoel en tips hoe ze de e-mail verder kunnen verbeteren. Er volgen nog twee schrijfrondes (waarbij de studenten ook weer nieuwe leerdoelen op het blaadje noteren) om tot een goed eindproduct te komen.	In de nabespreking komen verschillende redeneringen waarom sommen makkelijk (of juist moeilijk) uit te rekenen zijn aan bod. Uit gesprekken tussen studenten wordt duidelijk welke factoren volgens hen een opgave moeilijk of gemakkelijk maken. Bepaalde strategieën, zoals gebruik maken van getalsrelaties of het rekenen via ankerpunten als 10%, worden wellicht minder gebruikt en kunnen besproken worden.

Geen zorgen meer over (dag)roostering?

Besteed het uit tegen lage kosten

Geen zorgen bij uitval en piekbelasting

Samen werken aan een langdurige oplossing

Neem contact met mij op:
085-0220778

Anna
ontzorgt

Meer tijd voor onderwijs

info@annaontzorgt.nl
www.annaontzorgt.nl

Het onderzoek wordt aan het einde van het schooljaar 2019-2020 afgerond. De ontwikkelde materialen komen beschikbaar via www.itta.uva.nl en www.itta.uva.nl/projecten/formatief-evalueren-in-mbo-70

MICHIEL VELDHOUIS IS VERBONDEN AAN DE UNIVERSITEIT UTRECHT & HOGESCHOOL IPABO, AMSTERDAM, INGE VAN MEELIS & FEMKE SCHELTINGA ZIJN WERKZAAM BIJ ITTA, UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM